
A FALUFEJLESZTÉSI TÁRSASÁG ÉPÍTÉSZETI DOKUMENTUMAIBÓL

Az alábbiakban Krizsán András összefoglalójával és néhány előadás részletes szövegével ismertetjük a Falu-fejlesztési Társaság Építész Tagozatának Nagykovácsiban megtartott I. Országos Vándorgyűlésén elhangzottakat. Szeretnénk kiemelni azt a gondolatot, hogy az Építési Törvény érvénybe lépésével, a kistelepülések építési hatósági jogkörének elvesztésével a főépítészekre hárul a helyi érdekek képviselése. Ahol van főépítész. Ezért az önkormányzatok elemi érdeke – amire a törvény most ráébredteti őket – hogy az öngazgatási szerepkör kiteljesítéséhez ezt a lépést – a helyi főépítész alkalmazását és munkakörének pontos meghatározását – megtegyék.

ÖSSZEFOGLALÓ

Egy kis baráti (asztal)társaság, a Falu-fejlesztési Társaság építész tagozata szervezte azt a kétnapos rendezvényt idén január 23-24-én Nagykovácsiban, a Tisza-kastélyban, melyen az aprófalvak építészeti értékeire, a hagyományos falusi épített környezet védelmére és korszerű hasznosítására hívták föl az érdeklődők figyelmét. Olyan időszakban, amikor településeink, falvaink képe rohamosan változik, és e változások nyomán rengeteg negatívum is tapasztalható. Sokminden dől el most. Kevés időnk van arra, hogy e változásokat jó irányba tudjuk befolyásolni.

Dr. Meggyesi Tamás tanszékvezető egyetemi tanár nyitotta meg a konferencia előtt azt a színes, *Faluépítészeti* című kiállítást, mely ötletszerű válogatást adott településeink jelenlegi építészeti értékeiből, fejlesztési terveiről, megvalósult példaértékű épületekről.

A konferenciának helyet adó Nagykovácsi község polgármestere, Pájer Árpád köszöntője után Kemény Bertalan, a Falu-fejlesztési Társaság elnöke ismertette a társaság terveit, szándékait. Szólt a már említett lépéskényszerről, melyet a társasági tagok munkáikkal befolyásolni kívánnak. Nem csak a már jól működő, és az ország 400 településén 367 falugondnokot foglalkoztató *falugondnok hálózat* segítségével, hanem a bemutatkozó építésztagozat tanácskozásával is.

A pénteki program további részében Miklóssy Endre, a KTM közigazgatási főtanácsadójának előadása hangzott el a *Regionális fejlesztések kistérségi összefüggései* címmel. A másfél órás előadás bevezetője volt a vacsora után következő baráti beszélgetésnek, melyet a Nagykovácsi Polgári Egylet tagjai szerveztek. A házigazdák tudás-falu projektjétől, a nyírségi bokortanyáig, az őrségi aprófalvaktól az abaúji kistelepülésekig, az elmaradott térségektől az agglomeráció túlzott növekedéséig szinte mindenről beszélgettünk, vitáztunk, megalakítva az országhatáron belüli „testvér-falui” kapcsolatot.

A szombat délelőtti program több „példamutató” ki-előadással, eset-tanulmánnyal folytatódott. Olyan kistelepülések, kistérségi társulások mutatkoztak be, amelyeknek az elmúlt években sikerült épített környezetükön változtatni, megőrizve hagyományos építészeti értékeiket. Ezekre a beszámolókra a települések gazdáit, az önkormányzatok vezetőit kértük fel. Első kézből hallhattuk gondoljaikat és sikereiket. Természetesen a közreműködő építész szakemberek kiegészítéseivel, együtt gondolkodva.

Elsőként Szőkéné Hajduk Andrea a Zalakar Kistérségi Társulás vezetője és Reischl Gábor építészmérnök ismertette közös munkájuk eredményeit. Hogyan tud a kistérség egy kedvező kamatozású támogatási lehetőséggel élni, az építész életmentő, gyors és szakszerű gyakorlati tanácsai és tervei alapján?

Becker Leonóra, Palkonya polgármestere jóvoltából élmenyszerű képzeletbeli sétát tehetünk e kis baranyai községben a színes diaképek segítségével. Az önkormányzat által megalkotott „mézes madzag-rendelet” és Dr. Tihanyi Csaba megyei főépítész precíz irányítása eredményeként folyamatosan megújuló téglakerítések, vakolatdíszek, tornácok mind tökéletes példái annak, hogyan lehet hasznosítani a hagyományos épített környezet védendő értékeit.

Nagné Czanka Valéria a somogy-megyei Bányai Panoráma Egyesület nevében számolt be a Zselici-dombság fejlesztési programjáról, a gyönyörű természeti értékekkel rendelkező eldugott kis falvak lehetőségeiről. Miként lehet a teljes ismeretlenségből az országos ismertségig eljutni, megőrizve az érintetlen táji, természeti szépségeket?

Miért fogad magának főépítészt egy 200 fős kis bakonyi település? Hogyan végzi tevékenységét a szakember egy nehéz körülmények között élő, az elmúlt negyven évben elorvasztásra ítélt, szerepnélküli faluban? Ma, amikor az új építési törvény hatályba lépése után e kis településeken sorban szüntetik meg az elsőfokú építészeti hatóságokat, szinte az utolsó írástudó embert is elveszítve, hogyan tud a helyi érdekek védelmében eredményesen közreműködni a főépítész? Ezekre a kérdésekre adott gyakorlati választ Krizsán András, Pula község főépítésze.

Mekkora egy átlagos magyar tanya? Szükség van-e a tanyaakra? – tette fel a kérdést Dr. Ónodi Gábor építészmérnök az elmúlt év végén megrendezett tanya-pályázat alapján. Maguk a tanyasi emberek írták le, válaszolták meg a kérdéseket. Beszámolóik alapján végzett tudományos felmérés eredményét ismertette a szakember, kiegészítve egy térségmenedzser, Markolt Endre munkájával.

Dr. Makovényi Ferenc öt aprófalú térségfejlesztő programjának eredményeit ismertette Abaújából. Trianon után az ország középső részéből a határvidékre sodródott zempelényi kistelepülések mára már szinte mindenüket elvesztették. Nincs helyben munkahely, iskola, orvos, gyógyszer-

tár. Egyedül a hagyományosan jól működő görög katolikus egyház jelent együttműködő partnert, segítséget. Magyar Erzsébet, Baskó polgármesterasszonya várja és hívja a segítőkész embereket, tanácsikat, ezekbe az érintetlen, gyönyörű hegyi falucskákba.

A délelőtti programot egy több éve jól működő kistérség, a Tiszatér Társulás zárta. Beszámolójukban a társulás térségmenedzsere Nácsa Balázs mutatta be a kanyargó Tisza partján élő embereket, falvaikat, Tiszaeszlártól Egyekig. Vincze Attila kertépítő mérnök és Koszorú Lajos településfejlesztő mérnök munkáikat ismertette hangsúlyozták, hogy a épített környezet védelme mellett kiemelt fontosságú a táji, természeti környezet védelme is.

Krizsán András

HELYZET VAN...

Úgy vélem – s ezt talán szükségtelen bizonygatnom és indokolnom, számomra legalábbis kétségtelen –, hogy falvaink többségében, úgymond: a „vidéken” *helyzet van*. Ezt a felismerést én, mint a Falufejlesztési Társaság elnöke morális kényszerként, fokozott cselekvésre való belső késztetésként élem meg. Ezért igencsak erősen remélem, hogy erőinket, lehetőségeinket képesek is leszünk megtöbbszörözni, ha Társaságunk ezentúl tagozatokba szerveződve fejti ki tevékenységét. Itt köszönöm meg Krizsán András barátunknak azt a lelkesedést és odaadást, szervező munkát, amivel elsőként az építészeti tagozatot, gyakorlatilag ezzel a vándorgyűléssel elindította.

Bízom benne, lesz folytatás. Néhány gondolatot engedjenek meg arról, milyen további tagozatokat szeretnénk elindítani:

- Felmerült egy *Helyi Gazdaság* elnevezésű tagozat, melyben az otthoni munkavégzés különféle módozataitól kezdve a falusi ipar (pl. az élelmiszerfeldolgozás), a falusi turizmus, de a banki szolgáltatások faluközelsége hozása is helyet kaphatna.
- A mezőgazdasági termelés kérdéskörét sem elválasztani nem lehet a falu problémáitól, sem azonosítani nem lehet velük. Remélem, hogy ez, a falu jövője szempontjából talán legfontosabb tagozat nem riad vissza a feladatok nagyságától, és lesz mondanivalója. Ebbena tagozatban kaphat helyet egyelőre a környezet- és természetvédelem kérdésköre is.
- Döbbenetesen keveset tudunk a mai faluról; azokról a helyzetekről, lehetőségekről, problémákról, amelyekkel az ott élő embereknek meg kell küzdeniük – ezenközbeni sikereikről, kudarcaikról. El kellene indítani egy új falukutató mozgalmat. Nem szabad ezenközben beleesnünk abba az egyoldalúságba, amelybe a harmincas évek falukutató mozgalma esett, hogy tudniillik csakis s főként a szegény-parasztság életét mutatta be. Ma legalább annyira szükségünk van a sikeres falvak, sikeres sorsok, biztató jelek, járható utak felmutatására, mint előregedő falvaink, elszlömösödő tanyavilágunk problémáira, a napjainkban a véglegesülés jegyezt mutató agrársivatag bemutatására.
- Szűkösebb és tágasabb köreinkből remélhetőleg arra is kerülnek vállalkozó szellemek, hogy megalakulhasson a

kulturális település-animáció kistérségi szintre történő emelésével foglalkozó műhely. Nem kívánunk ezzel a tagozattal betörni a terület- és településfejlesztés piacára, inkább csak erősíteni az ezen tevékenységben jelenleg igen gyenge társadalmi-humán megközelítést.

• Magam csökkenő energiáimat elsősorban a falugondnoki hálózat gondozásával szeretném hasznosítani. A közel 400 településen működő falugondnoki szolgálat működését támogató segítők száma 8-10 fő. Falugondnokok egyesülete 6-7 megyében működik. Sikerült beindítani egy hírlevelet számukra, és felmerült egy Országos Falugondnok Szövetség létrehozásának gondolata is. Nagyan remélem, hogy az 1990-ben kísérletként indult, a kisfalvakban „általános mindenesként” tevékenykedő falugondnokok egyszemélyes intézménye meg tud gyökerezni aprófalvainkban, és arra is képes lesz, hogy a társaságunk most felsorolt tagozatainak műhelyeiben kigondolt hasznos ötleteket közvetítsék az általuk naponta bejárt falvak népe felé.

Be is fejezem. Ám hadd ismételjem meg: a falu, a vidék ma olyan helyzetben van, hogy sokminden ott, és most dől el. S ebben a helyzetben a falunak elsősorban emberre, és nem szakemberre van szüksége. Visszaköltöző és betelepülő fiatalokra, az ott lehetséges megélhetésre, jószándékú és értő külső segítségre.

Kemény Bertalan

REGIONÁLIS FEJLESZTÉSEK KISTÉRSÉGI ÖSSZEFÜGGÉSEI

Ha az ember valamit tisztázni akar, akkor legpraktikusabb, ha fölteszi vele kapcsolatosan a három alapkérdést: Honnan jöttünk? Hol vagyunk? Hová megyünk?

Ennek a tagolásnak megfelelően próbálom a ma esti homálybogyozást elindítani.

Honnan jöttünk?

Ezzel kapcsolatban pedig J.W.Goethe Faustjából hadd olvassak föl egy részletet:

Faust éppen megvakult – ez már vége felé van a történetnek –, és a következő monológot mondja:

*Mélységes-mély sötétség burkol engem,
de fölragyog tisztán belső napom:
mit elgondoltam, most be kell fejeznem,
s a latban csak az Úr parancsa nyom.
Haj, talpra szolgálak! Bátran szárnyaló
eszmémből hadd legyen boldog való.
Ásót, lapátot, és csákányt a kézbe!
Amit kiűztem, hajtásatok ma végre.
Szigorú rend, vasszorgalom
harcolja ki diadalom:
a legnagyobb mű végre kész lesz:
egy ész elég ezernyi kézhez.*

Az utópiát ennél tökéletesebben nem hallottam megfogalmazni.